TULSEBODA BRUNNSPARK– Förslag till förnyelse

Illustrationsplan 171003

SIFFERFÖRKLARING

1 Entrén till Tulseboda Brunn riktas om för att ge plats för ett utvidgat parkrum

2 Parkeringen till Tulseboda Brunn blir, delvis, allmänt tillgänglig, får ett gångstråk igenom och omgärdas av en bokhäck

3 Parkrum med möjlighet till tillfällig parkering vid evenemang vid Tulseboda Brunn

4 Tapetgrupp som blir ett smycke på brunnsplanen

5 Boské av klippta bok-klot ger en strikt intimitet mellan byggnad och park samtidigt som öppenheten behålls

6 Vattenpaviljong och/eller springbrunn, exakt placering ej fastställd

7 Plats för cirkustält av varierande storlekar och med mark som underlättar nedslagning av pålar

8 Brunnsplanen utvidgas till ett sammanhängande parkrum med både löv- och barrträd

9 Tennisbanan får ett intrikat mönster och blir arena för diverse arrangemang

10 Parkstigen är axeln som håller samman anläggningen och löper genom skogsparken som kompletteras med barrträd och plattformar av trä för flexibel användning

11 I korsningen mellan rekonstruerade promenadstigar skapas en plats för möten och evenemang

12 Våtmarken utvecklas till att bli ett lockande och artrikt glittrande smycke i skogen där man via träspänger får närkontakt med orördheten

13 1800-talets stengrottor renoveras och utvecklas till spännande platser längs gången.

14 Parkstigen avslutas som en brygga ut i vattnet precis som i den gjorde i gamla dagar och kanske kan den också få en paviljong med sittplatser som pricken över i:et

15 Grillplatsen får en ordnad eldstad med omgärdande stenmur med sittbrädor och kanske också ett skärmtak

16 Turistinformationen inryms i en öppen paviljong som påminner om brunnsepoken i Kyrkhult

17 Parkeringsplatsen blir fortsatt även ställplats för husbilar och omgivande park kompletteras med trädplanteringar

18 Bålplatsen behålls på sin nuvarande plats

19 Odlingsträdgård med växthus

20 Nya marklägenheter med arkitektur inspirerad av schweizerstilen och med terrasser mot skogsparken

21 Parkering för marklägenheterna

TECKENFÖRKLARING

- Grusyta
- Skogsmark
- Våtmark med träspång
- Dämme
- Gräsyta
- Lövträd, nytt
- Lövträd som fälles
- Barrträd, nytt
- Rhododendronbuskage
- Klippt häck
- Klippt bok-boské
- Brygga
- Plattform
- Belysning
- Parksoffa
- Flaggstång
- Stenstolpar med kätting

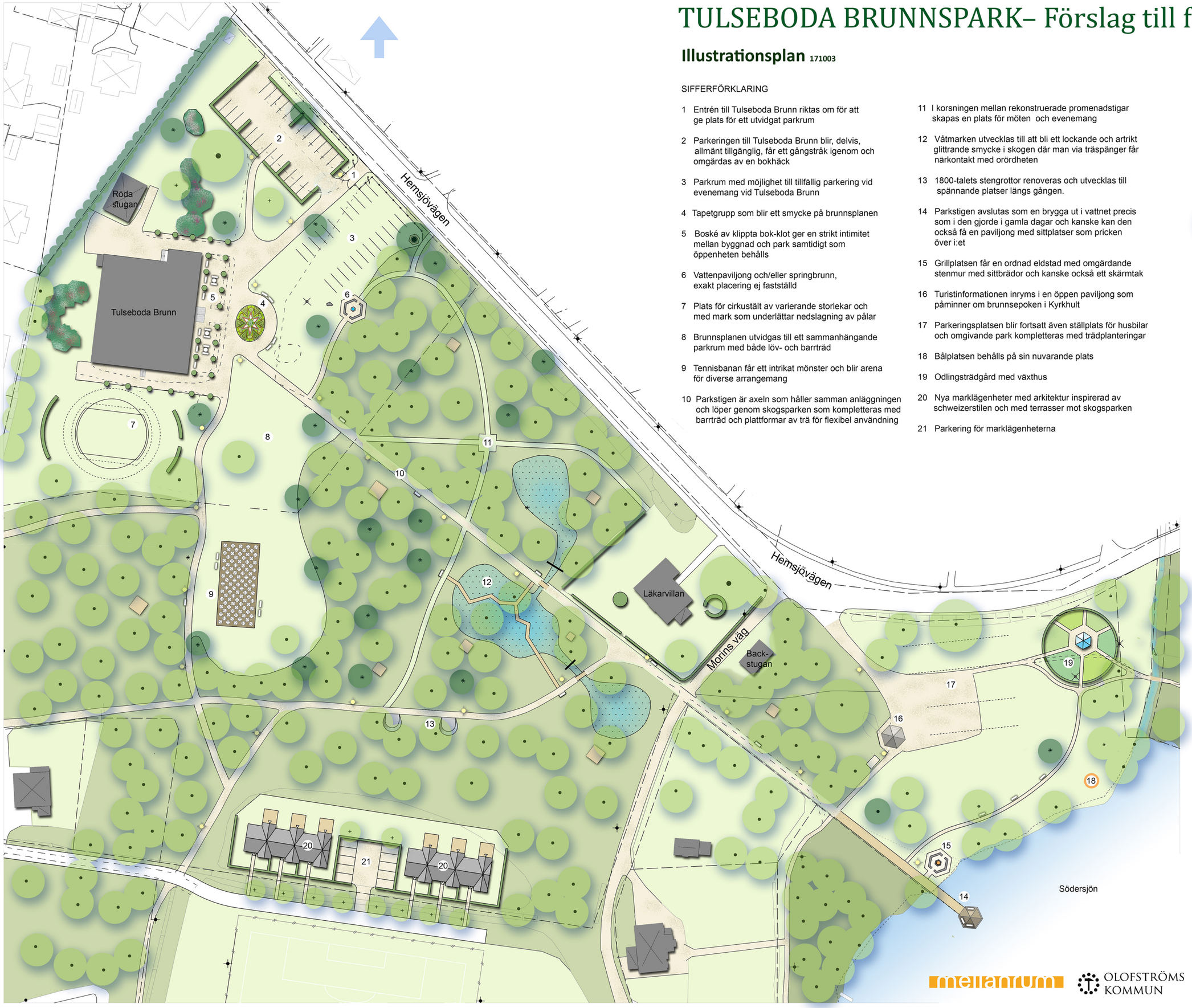

TULSEBODA BRUNNSPARK – Förslag till förnyelse

Brunnsplanen

Entréträdgård och park i anslutning till byggnaden Tulseboda brunn kallas här Brunnsplanen. Den innefattar parkeringsplatser, ett välkomnande, lockande och samlande parkrum, kulturhusets entréträdgård, samt platsen för Vattenpaviljongen, där källvattnet utskänktes en gång i tiden.

Här finns Brunnsparkens representativa **ENTRÉ** från Hemsjövägen, och det är samtidigt Tulseboda Brunns entré. Om man ankommer med bil kan man dels parkera på p-platsen längst i norr, avsedd för såväl Tulseboda Brunns gäster som besökare i andra ärenden. Vid speciella evenemang i Tulseboda Brunn finns det dessutom möjlighet att parkera ytterligare 22 bilar på parkens gräsyta som förstärks för ändamålet. Parkeringen inhägnas av bokhäckar. En gångväg, främst för byns befolkning leder genom parkeringsplatsen och mot parken. Parkrummets lockande vindlingar kan avnjutas från Hemsjövägen där avgränsningen är luftig och transparent med granitstolpar med en grov kätting. Den stora ädelgranen vid vägen får fortsatt vara ett landmärke för förbipasserande, men nu når gräsytan ända fram till den, och en sittplats anordnas kring dess grova stam

Vy från entrén til Tulseboda Brunn

ENTRÉVÄGEN följer det gröna parkstråket och är riktad in mot Tulseboda Brunns entré och trädgårdsanläggning. Entrévägen används främst för gångtrafik, men också för varutransporter, angöring för funktionshindrade och utryckningsfordon och för att komma till bostadshuset Röda stugan.

Mittför entrén, ute i parkrummet ligger en ovalt formad, och konstfärdigt mönstrad plantering av annueller och perenner, en s k **TAPETGRUPP**. Den har välvd yta som exponerar växtkompositionen samt en exotisk utplanteringsväxt, t ex en palm eller en agave i mitten. Detta parkelement var mycket populärt i det sena 1800-talets parker, även om det inte funnits någon här i Tulseboda. Tapetgruppen blir en magnet i parken och det skulle kunna bli en årlig begivenhet att designa och anlägga ett nytt mönster för tapetgruppen. Möjligen skulle den bli än mer intressant om den utfördes med ätbara växter, såsom kål m m.

Mellan parken och Tulseboda Brunns fasader planteras en **BOK-BOSKÉ**, med bokar formklippta till långsträckta halvklot, diameter 1,5 m och höjd 1,5. De förmedlar övergången mellan byggnad och park på ett lugnt och värdigt sätt och i en passande skala och utan att störa den vackra restaurangfasaden. På den neutrala grusytan mellan boskéerna kan man ha sittmöblemang för servering och för att njuta av vyerna. Dåtidens möblemang återskapas med originalen som förebild. (Fortsätttning nästa sida)

Stenstolpar med kätting

Tidigare hade Tulseboda Brunn en öppenhet mot Brunnsplanen

Klotformigt tuktade bok-boskéer kan förmedla övergången mellan byggnad och park på ett lugnt och värdigt sätt

Planteringen av tapetgruppen skulle kunna bli en årlig begivenhet

TULSEBODA BRUNNSPARK – Förslag till förnyelse

Brunnsplanen (fortsättning)

Söder om Tulseboda Brunn finns en plats för **CIRKUSTÄLT** i olika storlekar, avsedd för cirkusskolan som drivs här. Platsen är multifunktionell och flexibel, och marken förbereds så att förankringen av tälten ska underlättas. En ny låg avenbokshäck fungerar som en lågmäld avgränsning mellan cirkustält och park. Bakom tälten finns plats för garage, upplag etc.

Eftersom en del träd och buskage från 1900-talets senare del avlägsnas, når det långsträckta parkrummet obehindrat en bra bit in i skogen och avgränsas huvudsakligen av bokträd. Historiskt sett har träden kring Tulseboda Brunn varit granar, vilket lovordas i tidens litteratur och av tillresta brunnsgäster för att ge en särskilt hälsobringande luft. I förslaget föreslås nyplantering av **GRANTRÄD**, huvudsakligen i restaurangparkens ytterkanter, som ett pikant, vintergrönt och historiskt riktigt inslag i dagens annars så lövrika och lummiga miljö. Dessa kan gärna vara serbisk gran, Picea omorica som är mycket smalväxt, men annars liknar den svenska rödgranen

Längst i söder innefattar Brunnsplanen även den gamla **TENNISBANAN** som funnits här åtminstone i 100 år. I denna del av parken och med tennisbanan som fokuspunkt kan evenemang äga rum som t ex har att göra med projektet Smakgatan. Man kan förhålla sig fritt till tennisbanans funktion men eftersom den är ett intressant inslag från brunnskulturens friskvårdstematik bör den manifesteras. I förslaget får tennisbanan en, gärna hantverksmässig, beläggning med ett intrikat mönster, t ex med tennisbollar som tema. Detta blir som en livfullt mönstrad matta i det annars lugna, gröna parkrummet.

Föremålet för Tulseboda brunns- och badanstalt, det hälsosamma vattnet, serverades från 1894 och åtminstone fram till mitten av 1930-talet i den hexagonala **VATTENPAVILJONGEN** som var belägen ungefärligen i nordöstra delen av Brunnsplanen. Här föreslås att platsen markeras t ex med rekonstruerade grundmurar som får sittplankor på toppen. I mitten kan gärna en skulptural dricksfontän gestaltas med anknytning till historien. Alternativt byggs en öppen paviljong med inspiration från fotografier av den originala, helt omslutna Vattenpaviljongen.

Serbisk gran, Picea omorica som är mycket smalväxt men liknar annars den svenska rödgranen som varit ett viktigt inslag i brunnsmiljön.

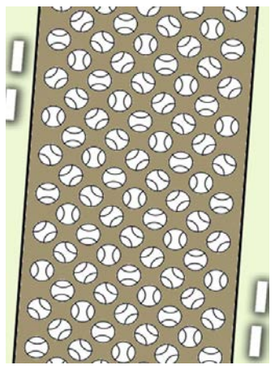

Tennisbanans beläggning blir som en livfullt mönstrad matta i det annars lugna, gröna parkrummet. Platsen blir en viktig arena för olika aktiviteter.

I Vattenpaviljongen från 1894 serverades hälsobringande vatten till och med 30-talet. Den kan rekonstrueras……..

……eller få en öppen karaktär …….

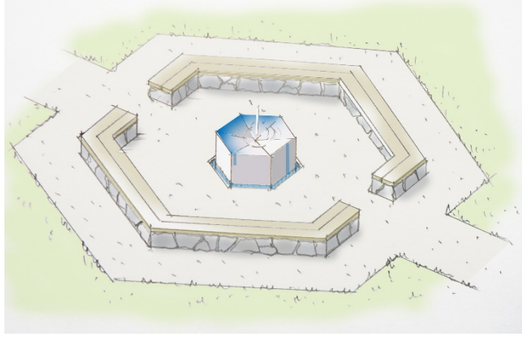

……eller utformas ett springvatten som påminner om källan……..

…eller anläggs en kombination av springvatten och paviljong.

TULSEBODA BRUNNSPARK – Förslag till förnyelse

Parkstigen och Skogsparken

Parkstigen är en central axel som binder samman Brunnsplanen med stranden, här kallad Strandparken. Parkstigen är samtidigt det viktigaste stråket genom skogsområdet, benämt Skogsparken, som annars är genomvävt av promenadstigar och dessutom hyser läkarvillan och en backstuga.

PARKSTIGEN ÄR FÖRBINDELSEN, såväl visuellt som fysiskt, mellan Brunnsplanen och resten av brunnsparken. Från kulturbyggnadens trappa har man historiskt sett haft ett siktstråk genom skogen och ut över vattnet, och omvänt, från brunnsparkens olika promenadslingor stöter man alltid på Parkstigen som tydligt visar var man befinner sig i förhållande Tulseboda Brunn. Skogsparkens lummiga trädkronor beskärs så att siktstråket åter blir tydligt, och så att ändpunkterna syns, även från långt håll. Parkstigen kantas återigen av utplacerade parksoffor i originalutförande. Belysningen byts ut mot en stolparmatur i tidens anda, t ex Hammarby bruks Skansen, med trästolpe. Såväl belysning som parksoffor används i hela brunnsparksområdet för att ge helhet och sammanhang.

Från Parkstigens genomskärande raka linje har man kontakt med **SKOGSPARKENS BEGIVENHETER**. Befintliga gångvägar kompletteras med restaurerade historiska promenadslingor som ibland får nya tillägg för anpassning till dagens behov. De restaurerade slingorna kan få en grusbeläggning som besås med ett tåligt gräs som sedan hålls klippt. Detsamma kan gälla för den breddade Parkstigens ytterkanter. På så sätt hålls skötselkostnaderna nere. Där promenadslingorna korsar sig öppnar sig en sittplats med grovt ektimmer som avgränsning och sittytor. I söder finns två nischer in i skogsbacken. Åtminstone den ena av dem har stenklädda stödmurar och bildar en stengrotta, ett typiskt parkelement under 1800-talet. Båda dessa renoveras och utvecklas med lämplig vegetation till platser att använda för olika evenemang och aktiviteter eller som sittplatser. Det byggs kvadratiska plattformar av ekplank, med sidan 2, 3 och 4 m och med ytan i sitthöjd. Dessa blir multifunktionella inslag för lek, vila, aktivitet eller konstinstallationer.

TERRÄNGEN I SKOGSPARKEN bildar en omslutande dalgång som samtidigt sluttar från Brunnsplanen till Södersjön. Skogen av främst bok och ek har med tiden fått en öppen pelarsalskaraktär och skötseln ska gå ut på att bibehålla denna karaktär. Luckor i krontaket är viktiga för att möjliggöra återväxten av unga bok- och ekplantor. Enstaka ädelgranar som är på gång, förmodligen fröplantor från den stora ädelgranen som en gång kom från Forneboda, gynnas och får bli kontrasterande och vintergröna inslag.

Parkstigens raka linje mot Södersjön

Parksoffan från ca 1900 kan nytillverkas i bygden

Grottorna kan restaureras och bli så här formstarka

Nytillverkad stolpbelysning som passar in i sekelskiftesmiljön

Plattformar av ekträ blir multifunktionella inslag för lek, vila, aktivitet eller konstinstallationer.

De fuktigare partierna i Skogsparkens centrala delar får dämningar som ger ännu fuktigare **VÅTMARKER**. Här utvecklas vegetation för att bli än mera intressanta sumpmiljöer med en rik skala av våtmarksväxter, t ex ormbunkar, starrgräs och klibbal. Växterna hämtas från den blekingska floran. Artrikedomen och den spännande trolska miljön kan avnjutas via ett spångsystem med plank av ekträ samt från strategiskt utplacerade parksoffor. Detta blir också en spännande plats för exkursioner från förskola och skola.

Från Parkstigen har man också tillgång till den vackra **LÄKARVILLAN**, med inslag av schweizerstil. Här håller Hembygdsföreningens museum till. Hagtornshäcken som omsluter den kompletteras med en häck på norra sidan så att anläggningen ser hel och balanserad ut. Öppningar lämnas så att den ändå känns tillgänglig från Skogsparken. Den hitflyttade backstugan ger karaktär åt sydöstra delen och ger en känsla av historien före brunnsparkens tid

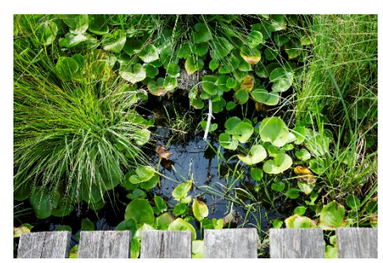

I våtmarken kan artrikedomen och den spännande trolska miljön kan avnjutas via ett spångsystem

mellanrum
OLOFSTRÖMS KOMMUN
SydostLeader
LEADER

TULSEBODA BRUNNSPARK – Förslag till förnyelse

Strandparken

Strandparken är en öppen plats vid Södersjön med brygga grillplatser, turistinformation och odlingsträdgård. Här låg tidigare varmbadhuset från 1902. Från Strandparken kan man via Kärleksstigen promenera vidare mot sydost längs sjön till badplatsen, eller följa sjöstranden mot söder förbi platsen där kallbadhuset, också det från 1902, var beläget fram till 1935, och så fortsätta till Världens ände.

Parkstigen föreslås avslutas med en **BRYGGA UT I SÖDERSJÖN**, precis som den gjorde under brunnsepoken. Bryggan avslutas med en vacker paviljong, med lätt och luftig arkitektur och med sittplatser. Det exponerade läget i Södersjön betonar centralaxeln längs Parkstigen, och inte minst Tulseboda brunnsparks betydelse för trakten.

Härifrån öppnar sig, mot nordost, Strandparken som är en relativt öppen gräsbevuxen parkmiljö med **SJÖUTSIKT**. Det attraktiva läget vid sjön och Hemsjövägens nära nog 90-gradiga sväng förbi platsen var säkert en viktig anledning till att varmbadhuset byggdes här 1902, med entrén direkt i Hemsjövägens förlängning. Dock doldes sjöutsikten för förbipasserande, och idag när byggnaderna är borta fungerar platsen som ställplats för husbilar, turistinformation och grillplats.

Bryggan avslutas med en vacker paviljong, med lätt och luftig arkitektur och med sittplatser

Ovan varmbadhuset och till vänster kallbadhuset, båda från 1902

Strandparken föreslås vidareutvecklas för dessa **AKTIVITETER** med en utvecklad grillplats och en ny paviljong för turistinformation. Paviljongerna i Södersjön respektive med turistinformation får drag av arkitekturen från brunnsparkens storhetstid. Inspiration till detaljer kan t ex hämtas från varmbadhusets detaljer. Turistpaviljongen kan dessutom få ett koppartak som ska påminna Kyrkhult, byn med den magnifika kyrkan som mittpunkt. Belysning anordnas under taken. Dagens byggnad för turistinformation flyttas till en mera naturpräglad plats i trakten. Dagens lite anspråkslösa form på parkeringsplatsen behålls, och husbilarna kan fortsatt disponera delar av gräsmattan.

Turistinformation får drag av arkitekturen från brunnsparkens storhetstid.

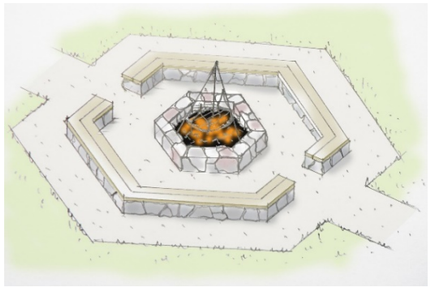

En **ODLINGSTRÄDGÅRD** anordnas i strandparkens nordöstra del omgiven av en bokhäck och med ett växthus i mitten. En inspirationsbild ses ovan, men profilerna bör få en mörkare färg. Det ligger på den plats där varmbadhusets byggnad för värmepannan en gång låg. Kärleksstigen får en justerad sträckning på sin väg över bäcken och bort mot badplatsen.

En försiktig komplettering av trädbeståndet sker med björk och tall. De speciella parksofforna som användes under brunnsepoken ska också placeras i Strandparken liksom belysningen av 1800-talsmodell.

Gångvägen söderut mot värdens ände fungerar bra redan idag. Stolpfragmenten från kallbadhuset bör stå kvar så länge de kan och sedan ersättas av nya stolpar av samma typ som ett minne av byggnaden.

mellanrum · OLOFSTRÖMS KOMMUN · SydostLeader · LEADER

TULSEBODA BRUNNSPARK–
Förslag till förnyelse

Boendemiljö på Ängen

Boendemiljön Ängen, med 6 marklägenheter i schweizerstil ligger längs Skogsparkens västra gräns, intill fotbollsplanen.

Förslag på bostadsbebyggelse på Ängen i kanten av skogsparken, exemplifieras med sex stycken marklägenheter, i två enheter med tre lägenheter i varje. De nås från väster via en förlängning av Brunnsvägen, och eventuellt kan en gångväg dras österut till Morins väg. Parkeringsplatser anordnas mellan de båda byggnadsenheterna. Planlösningen ger kök mot söder och vardagsrum med en generös träterrass med kvällsljus mot parken i norr, två sovrum med olika storlekar, samt förråd och badrum. Byggnaderna får låna drag från den speciella arkitekturstilen schweizerstil, som präglar många villor i Kyrkhult. Det innebär bl a gavelmotiv, verandor och terrasser, omväxlande liggande och stående panel etc. Dekorationer av bearbetade snickerier är ett viktigt inslag. Kring sekelskiftet 1900 användes två närbesläktade nyanser på fasad och listverk: en ljusare för fasaden och en annan något mörkare för listverken, ibland omvänt. Fönsterbågen gavs en mustig mörk nyans, vanligen brun, grön eller engelskt röd.

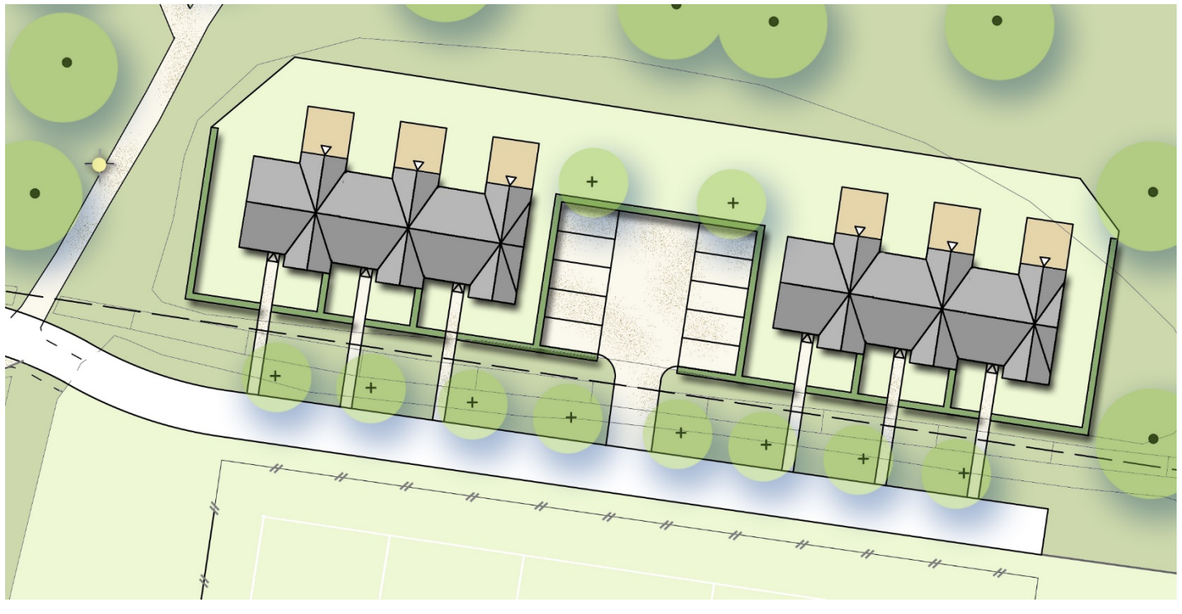

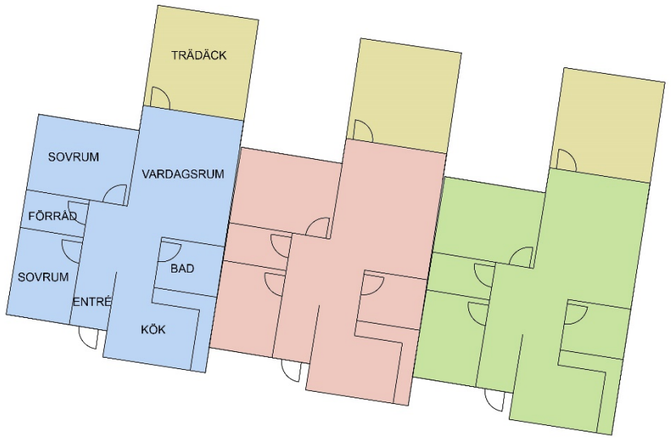

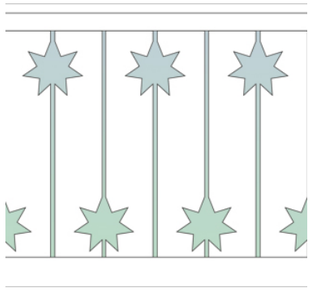

mellanrum
OLOFSTRÖMS KOMMUN
SydostLeader

Forneboda –

Förslag till förnyelse

Kulturbrunn Forneboda

Forneboda var under brunnsepoken en viktig plats för kulturpersonligheter från hela Sverige. Paret Gauffin hade många prominenta vänner där konstnärer, författare, landshövdingar, biskopar och professorer ingick. Kristina Nilsson och Alice Tegnér kunde höras sjunga på Forneboda. Även allmänheten var välkommen under vissa tider på sommaren.

Här byggdes i privat regi ett antal arkitektoniskt intressanta hus i fornnordisk och nationalromantisk stil. Idag återstår endast Fornebodastugan. Fornebodastugan är utformad som en förstorad syd-götisk stuga med nationalromantiska inslag, och är exteriört och interiört välbevarad sedan byggnadstiden. 1995 förklarades Fornebodastugan som byggnadsminne.

Fasigheten ägs och drivs av Fornebodastiftelsen som har planer om att utveckla platsen till ett kulturellt centrum, kursverksamhet, stugor både för uthyrning och för stipendievistelser för konstnärer. Även naturanknytningen kommer att utvecklas och bli ett viktigt inslag i Kulturbrunn Forneboda.

Parkeringsplats med entrépaviljong

Parkeringsplatsen byggdes öster om den gamla entrévägen från Hovmansbygdsvägen som finns kvar och hålls öppen än idag. Idag känns grusytan stor och öde utan en tydlig struktur. Inom den nuvarande parkeringsytans begränsningar kan man få plats med **50 BILAR** inklusive en del gröna öar som delar upp parkeringsytan rumsligt och förminskar den upplevda skalan på platsen. Bussar kan svänga runt på platsen och man kan t ex använda en parkeringsrad för bussparkering eller husbilsparkering.

På de **GRÖNA ÖARNA** planteras dungar av björkar tätt intill varandra så att de bildar en gemensam krona med många stammar. Marken under björkarna täcks med stensöta, en vintergrön ormbunke som växer vild i omgivningarna. Som kant sätts kraftiga ekplankor med överkanten i marknivå.

De befintliga stenstolparna som ligger på platsen kan användas för att markera linjen mellan parkeringsraderna. Granitstolparna placeras med 2,5 m inbördes avstånd med en grov kätting mellan varje stolpe. Belysningen byts ut till, och kompletteras med en stolparmatur i tidens anda, t ex Hammarby bruks Skansen, med trästolpe. Trafikbommen av galvaniserat stål ersätts med ett par stenstolpar och en kätting som vid behov kan låsas.

Som en fokuspunkt och vägvisare från parkeringen till Fornstugan föreslås en liten **PAVILJONG** uppföras där entrévägen börjar. Den ska innehålla information om Kulturbrunn Forneboda och om vad som erbjuds här. Vidare kan den fungera som en samlingspunkt innan och efter besök. Utformningsexemplet tar utgångspunkt i en detalj Fornstugans arkitektur, nämligen den spånklädda fasaden. Taket utformas som ett halvklot och bekläs med relativt tjocka spån. Det hålls bärs av timrade stolpar med viss bearbetning. Resultatet påminner lite om en tallkotte och känns rustikt och naturnära ock med anknytning till såväl historia som nutid. Skyltningen sker i mitten av paviljongen med skyltar som vänder sig åt flera håll. Belysning anordnas under taket.

Fornebodastugan

På de gröna öarna planteras björkar tätt tillsammans

Stensöta är en marktäckande vintergrön ormbunke som hittas i vissa skogsmiljöer

Informationspaviljongen som påminner om en tallkotte anknyter till naturen, historien och nutiden

Forneboda –
Förslag till förnyelse

Gallring av skog med tillskapande av siktstråk

Skogen mellan parkeringen och Fornebodasjön är en blandskog med huvudsakligen tall, gran, björk, ek och bok. För att öka siktländerna i skogen utförs en gallring av främst gran och björk samt uppslag av diverse arter, t ex tysklönn. Även en del ekar, tallar och bokar kan behöva utgallras och stammas upp för att man ska få utblickar mot sjön och mot stugan. Gallringen måste dock ske i omgångar med några års mellanrum för att förhindra allt för stort uppslag av sly. Från platsen vid paviljongen bör man helst kunna skymta Fornstugan och/eller sjön. När man sedan kommer närmare stugan bör man få ytterligare skymtar av densamma innan man kommer fram till den öppna Festplatsen.
På samma sätt gallras skogsridån mellan Festplatsen och sjön, så att resultatet blir en halvtransparent ridå av ek, bok, björk och tall. Särskilt viktigt är att synliggöra spåren av de olika byggnader som en gång stått längs sjöstranden. Från Hovmansbygdsvägen bör man även gallra så att Fornebodasjön syns och man förstår platsens landskapliga sammanhang.

Festplatsen

Festplatsen bör hållas relativt kortklippt, ca 40 mm, medan ängen runt omkring som gränsar till skogen hävdas genom slåtter en gång per år tidigast den 5 juli och senast den 5 augusti. Klippet får ligga kvar någon vecka så att det fröar av sig innan det tas bort. Tidpunkten bör vara något så när den samma år efter år.
Den stora ädelgranen har stått på platsen i många år och det är förmodligen en fröplanta från denna som flyttats till Tulseboda brunnspark. Eventuell konkurrens från andra träd ska undvikas. Om belysning ska användas bör det vara av samma typ som föreslås till parkeringen.
Möbleringen vid Forneboda bör vara av samma typ som den som föreslås vid Tulseboda brunnspark.

Vägen mellan Tulseboda brunnspark och Kulturbrunn Forneboda

Det finns en naturlig koppling mellan dessa båda platser både kulturhistoriskt och landskapsmässigt Promenaden mellan Tulseboda brunnspark och Forneboda är redan idag upplevelserik och ger vackra vyer, men man skulle kunna stärka promenadens kvaliteter om det fanns en gångstig närmare vattnet och utanför den smala vägen som är trafikerad om än i ganska låg grad. En mera strandnära sträckning genom kulturlandskapet förutsätter avtal med markägarna. Den sista sträckningen innan Forneboda skulle kunna inkorporera platsen för de första byggnaderna för Tulseboda hälsobrunn som låg här vid stranden av Fornebodasjön

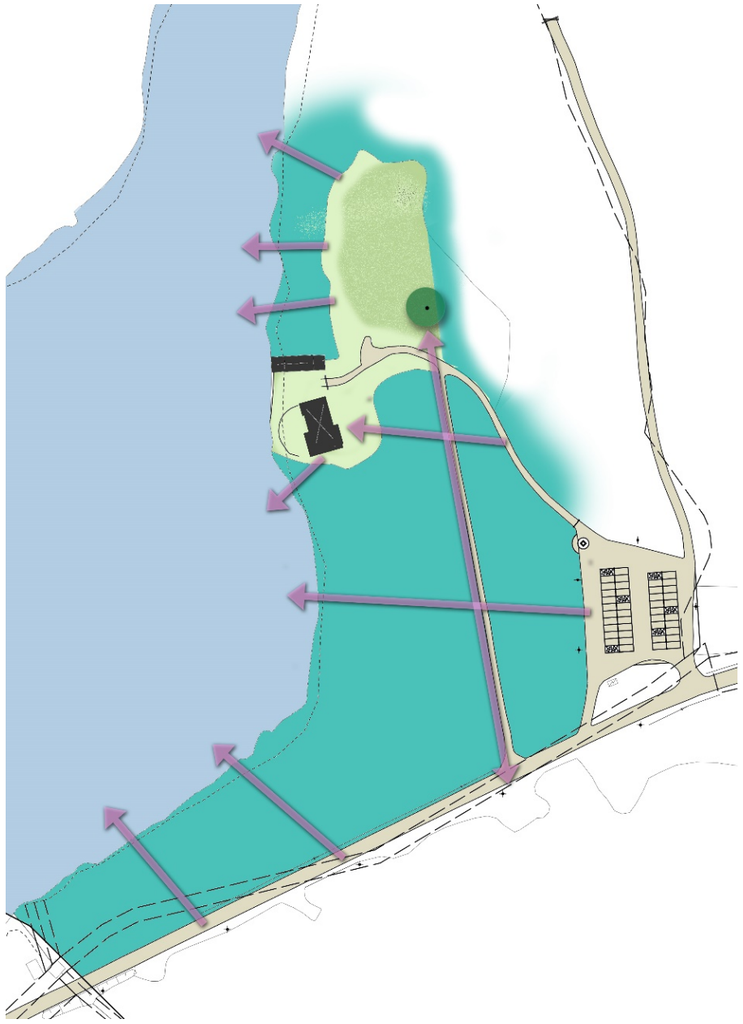

Viktiga siktstråk att beakta vid gallringen kring Forneboda

Ett gemensamt skyltprogram

För att ytterligare stärka samhörigheten mellan Tulsebodaparken och Forneboda bör ett gemensamt skyltprogram framtagas. Exemplen ovan visar hur detta skulle kunna se ut. Både stolpar, skyltar och skyltramar skulle kunna utföras av gjuten metall och eventuellt även förses med ett emblem.